

Acésta fôia ese  
cate 3 côle pe luna  
si costa 2 florini v. a.  
pentru membrii aso-  
ciatiunei, éra pentru  
nemembrii 3 fr.  
Pentru strainatate  
1 galbenu cu porto  
postei.

# TRANSILVANI'A.

Fôia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana  
si cultur'a poporului romanu.

Abonamentul se  
face numai pe cate  
1 anu intregu.  
Se abonédia la Comi-  
tetulu asociatiunei in  
Sibiiu, séu prin posta  
séu prin domnii co-  
ectori.

Nr. 5.

Brasiovu 1. Martiu 1877.

Anulu X.

Sumariu: O lacrima ferbinte. (Urmare). — Documente la istori'a revolutiunei ung. din an. 1848/9. — Romanulu in poesi'a sa poporale. (Urmare). — Bibliografia.

## O lacrima ferbinte.

(Urmare.)

### *Famili'a Boieresciloru, séu a Dudesciloru.*

In Transilvani'a suntu multe familii cu numele Boier, atatu nobile, catu si nenobile, dara acelea nu sunt a se confundá cu familiile Boier de Scorei, Boier de Beriovoi si Boier de Recea.

Acesti trei frati, alu caroru tata a fostu Dudescu, boieriu mare (magnatu) din comun'a Dudesci langa Bucuresci, fiindu-á radicate flamur'a libertatei, au cadiutu jertfa. Fii lui au emigratu in Transilvani'a, si asiediendu-se unulu in Scorei, altulu in Berivoi, alu treilea in Recea, si castigandu'si merite pentru patri'a loru cea noua, au castigatu donatiuni nobilitarie cu predicatulu din comunele unde li s'au donatu si mosiile.

Famili'a Boier de Kövesd, din care descindu mai multe familii aristocratice, s'au formatu din famili'a acestoru Boieresci prin noua donatiune.

Din famili'a Boieresciloru a fostu si generalulu baronu Recei, ministru presedinte in 1848, care dupa revolutiunea polouiloru din 1846 a fostu denumitu de gubernatoru civile si militariu in Galiti'a. Totu din acésta familia a fostu generalulu Emerich Boer de Berivoi, care a cadiutu in 1859 la Solferino, despre care scrisera atunci foile magiare, cá a fostu un'a din cele mai vechi si mai meritate familii magiare.

Asia este, Boierescii sunt dintre cele mai de frunte si mai vechi familii nobile, dara nu magiari, ci romani.

In bibliotec'a lui Bruckenthal in Sibiiu se afla unu documentu din anulu 1300, candu ungurii cu sasii avendu unu procesu de mare insemnatate, au alesu spre de judecarea acelu procesu pe unu Boeru de Scorei cá arbitru. In timpii mai recenti si chiaru in prezentu acésta familia ocupa positiuni inalte, suntu familii de frunte. Singuru acei Boieresci de Scorei, cari s'au asediatu la Abrudu si erau proprietari mari de mine (bai), s'au tienutu de romani pana la mórtea loru. — Boierescii suntu din timpurile cele mai vechi ruditi cu noi. Cei cu predicatulu de Scorei suntu veri primari cu noi. Din acésta familia e si soci'a

consiliariului aulicu Demetriu Moldovanu. Celu de pe urma Dudescu a muritu in secolulu trecentu cá mare logofetu (cancelariu) in Dudesci, si asia famili'a acést'a in Romani'a s'a stinsu, precumu am intiesu diu rostulu ilustrului istoricu dn. Hasdeu.

In 1. Iuliu 1860 m'am casatoritu cu mam'a vostra, care stralucea prin frumseti'a ánimei si prin ornamentulu de insusiri casnice; o femeia cu rar talentu, caracteru, morala, religiositate, energia si diligéntia extraordinaria. In imbracamintele ei era inpreunata simplicitatea cu gustu si elegántia, care o inaltá si mai multu, pentru cá in adeveru, tóte ornamentele lumesci nu suntu in stare ca se acopere seraci'a spiritului, ba togma din contra, asupr'a unui omu adeveratu cultu pomp'a esterióra, fara valóre interna, lasa impresiune neplacuta. Mai alesu era daruita de Domnedieu cu atata afabilitate, in catu oricine a vorbitu cu ea numai odata, de a fostu betranu ori tineru, barbatu ori femeia, seracu ori bogatu, domnu ori tieranu, de siguru nu va uita-o. Ce se dicu eu, pentru care vocea ei cea sonora era o perpetua melodia, presentia ei o fericire cerésca. Iubirea ei cu care v'a inbránciosiatu pe voi, me obliga a'i descrie insusirile, precumu si intemplantu infricosiata a mortii ei, cu atatu mai tare, cu catu din intemplantu, afara de un'a fotografia catu se póte de primitiva, altu portretu alu ei n'a remasu din acea fotografia. Dupa esplicarile mele i-a succesu maestrului in urma dupa multe incercari, a depinge portretulu ei, care sémana binisioru; dara de aru semaná ori catu bine, „anim'a-anu se póte depinge.“ Pe catu e acumu de monotona si trista viati'a mea si cas'a nóstra, pe atatu de cercetata si vióia era mai 'nainte, pre candu cu manier'a ei placuta, cu cultur'a ei spirituala, cu desteritatea in music'a vocala si instrumentala, a incantatu pe totu insulu. Dar ea n'a fostu numai unu modelu de femeia culta, ci a fostu ceea ce este si mai raru, soti'a credintiósá, mama extraordinaria, maiéstra in tóte lucrarile femeiesci de mana, in art'a gastrologiei atatu de versata, si destéra, incatu de multe ori s'a intemplantu, cá cercetandu-ne unchiulu meu metropolitulu, ori alti óspeti insemnati,

si atunci candu bucatarés'a era absenta ori bolnava, si era silita se pregatésca insasi bucatele, pentru-cà la satu unde ne aflămu, nu era nimine cine s'o substitue, la ocaziuni de acelea si-a castigatu celu mai mare renume si stima, cu unu cuventu, a fostu o femeia perfecta; apoi a perde o socia si mama că acésta, atunci candu viétia ei ne era asia scumpa, in flórea vietiei, si cu o mórte asia cumplita, e sfasietoriu de anima. Dara trebue se te supui sortii. Ce amu simtitu si patimitu, ve crutiu cu descrierea; destulu că „sórtea m'a umilitu.“ Unică mangaiere si indemn u asiú avé, déca mi-aru succede a ve educá asia, că se fiti demni de spiritulu ei.

In lun'a lui Augustu 1871 siedindu langa fortepiano in deplina sanatate, a disu: „Mama, deschide jalusiile, că nu vediu notele.“ Dupa-ce s'au deschisu, a repetatu: „Vai de mine mama, eu cu unu ochiu nici acuma nu vediu.“ Din momentulu acela au suferitu doreri de capu si de ochi. Am consultatu mai multi medici, toti au disu că e bóla trecatória. Intr'aceea Aurelu care studiá in scólele din Elisabetopol, a cadiutu in tífus; a fostu in mare periculu. mam'a vóstra care ve iubea cu o iubire extraordinaria intr'atata s'a spariatu, in catu intr'o nópte vedindu că'i e reu, cu capulu desvelitu numai in negligée a fugitu la oficiulu telegraficu, a telegrafatu la cei mai renumiti medici in tíera si in Vien'a, ca numai decatu se vina pe spesele ei, că-ci altu-cumu i móre fetiorulu. De acolo a fugitu inaintea monastirei calugariloru, si asia cumplitu a strigatu de pe ulitia, in catu calugarii s'au desteptatu. Le-a strigatu se mérga indata la beserica, se se róge la D-dieu; se nu'i móra copilulu. Durerea de ochi si capu a totu crescuta. Ne-amu decisu că se mérga la Vien'a, se'i curedie ochiulu; ea inse nu a vrutu se plece pana nu s'a convinsu că Aurelu a trecut peste crisa si periculu. De multe ori dicea, candu o sileamu se plece la Vien'a: Sciu că prin intardiare o se'mi perdu lumin'a ochiului, dara mai vreau a fi orba, decatu se'mi parasescu copilulu sciindu'lu in periculu.

In 18. Novembre 1871 a pornitu cu tatalu ei la Vien'a, a remasu la fratele seu, care e medicu acolo. In 18. Decembre consiliulu medicalu 'ia declarat, că fara amanare trebue se'i opereze ochiulu, altumintrelea va orbi de amendoi ochii, pentru-cà a intardiatu cu mergerea la Vien'a. Medicii 'iau descoperitu, că la operatiune are se fia destépta, éra nu adormita prin chloroformu, că-ci atunci nu s'ar potea face operatiunea, si póte că nici nu s'ar mai desteptu. Respunsulu ei a uimitu pe toti cei de făcia cari asteptau se planga si se se vaiete că unu omu din poporu. Lasati'mi timpu de câteva minute, dise mam'a vóstra, se me rogu la bunulu si puterniculu Dumnedieu, pentru iubiti mei din departare, pentru casulu candu sórtea ar voi că in asta viétia se nu ne mai vedemu; apoi aruncanduse in genunchi, s'a rugatu cu ochii si cu manile radicate spre ceriu cinci minute. Atunci sculanduse a disu: Ce bine că bar-

batulu meu, copii mei si parintii numai spiritualmente suntu de făcia, si nu vedu martiriulu meu; apoi cu o resignatiune că a lui Mutiu Scevola dise: „Domnii mei, suntu gata a me supune operatiunei.“ Du acestea medicii o invitara se sé culce cu făcia susu si apucandu-o optu insi de mani, de pitióre, de capu, că se nu se póta misca, renumitul operator profesorulu academiei Stellvag luandu o lantietta, 'ia pusu man'a stanga pe frunte si cu man'a drépta, in care era instrumentulu s'au apropiatu de ochiu. In acestu momentu serbatorescu, soçi'a mea cu o voce puternica, resoluta a disu: „Domnule profesoru, nu pretindu dela dta lucru care intrecede puterea unui muritoriu, déra cugetati rogu-vé, că suntu mama la patru copii, suntu soçi'a unui barbatu, pe care 'lu iubescu mai multu decatu viétia mea, si ei pe mine; intru asemenea, am parinti doiosi, cari toti departati de aici, nu sciu in momentulu acesta ce se intempla cu mine; altmintrelea cu totii in genunchi, si-aru inaltia rogatiunile la Atotu-poterniculu. Totu ce ceru dela dta este, se fii consciintiosu. „Ti promitu domna serbatorescu,“ ia respunsu mediculu. „Dumnedieu se'ti conduca man'a,“ ia disu mam'a vóstra, privindu cu ochii spre ceriu. Atunci mediculu implantandu lantietta adancu in ochiulu ei, iau taiatu o vena care scurtanduse iau deformatu ochiulu. Soçi'a mea n'a scosu unu vaietu, unu típetu; dara medicii voiosi de fericitulu succesu alu operatiunei, au gratulatu renumitulu profesoru. Soçi'a mea radican-duse dupa patu a ingenunchiatu la locul de mai inainte, radicandu ochii si manele spre ceriu a disu: Multiamescu 'ti tie Dómn-e, ca mai redatu iubitei mele familie! Dupa aceea a mersu si pe rendu a datu man'a cu toti cei de făcia, a dictatu unu telegramu, prin care 'mi facea cunoscentu succesulu fericitu. Indata apoi medicii ii legara amendoi ochii, intru asteptarea vindecarei, si 'iau deslegatu numai dupa trei septemani. Atunci a observatu cu bucuria, că ochiulu stingu e mantuitu cu totulu; éra ochiulu dreptu de si nu vedea cu elu, dara nici urm'a operatiunei nu se mai cunoscea. Ve poteti inchipui nemarginit'a mea bucuria; pareu că nu'mi era spre bine, nu poteamu astepta momentulu reintórcerei ei in patria. Ne-amu intielesu că ea se plece in 18. Ianuariu impreuna cu fratele ei din Vien'a; éra eu se mergu inaintea ei. Intr'aceea se intempla organizarea judecatorésca, candu pe mine din Fagarasiu me stramutara la Sibiu, unde in 16. Ian. sosindu si primindu dela mam'a vóstra o epistola cu datulu 9. Ian. scrisa de man'a ei propria cu atata dulcetia, catu tóte literele le-amu sarutatu, fiindu acumu pre deplinu odichnit, nici prin gandu nu mi-a trecut, că preste 48 óre eu se fii celu mai nefericitu in lume. In 16. Ian. deminétia sculandu-se soçi'a mea din patu, a observatu nisce pete rosii pe pieptu, si durere de capu. Fratele ei a visitat'o, dara nu i s'a parutu suspitosu; cu tóte aceste mam'a vóstra a remasu in patu, mai tardiu fiindu'i mai reu, au chiamatu pe mediculu

Drasche. Acesta inca a disu, că ceva bôla nu e, dara fiindu-că in 48 de ôre are se se reintôrca in patria, ar fi bine a se consulta si alti medici. Au chiamatu dara pe dr. Vertheim si Scoda, cestu din urma cu nume europenu. Au cercetat'o. Atunci soçi'a mea întrebă glumindu: „Spune'ni, domnule doctoru, pociu plecă poimane, că ci barbatulu meu me iubesc tare, si déca iasîu scrie că se amana calatori'a, tare s'ar supera.“ Consiliulu medicalu a respunsu, că pôte pleca fôra grija, că-ci caletori'a inca 'i va fi spre bine. De cătra séra fiindu'i si mai reu, mi-a telegrafatu cumnatulu meu: „Netti s'a bolnavitu momentan, se fii inse odichnitu. Dr. Vertheim, Drasche si Scoda o curéza.“ Acestu telegramu fiindu adresatu la Fagarasiu, nu l'amu primitu. In 17 Ian. amu primitu altu telegramu totu la Fagarasiu: „Netti e periculosu bolnava. Vino indata la Vien'a.“ Nici acestu telegramu nu l'amu primitu. In 18. Ianuariu sér'a, candu eram se me culcu, că in alta dina se pornescu inaintea consôrtei mele, primescu unu telegramu de cuprinsu: „Netti e mórta. Dispune despre trupului ei, eu sunt desperatu.“ Fiindu-că eu despre bôla ei n'aveam nici cea mai pucina cunoscintia, din contra cu bucuria amu apucatu a ceti socotindu, că me incunoscintieza despre plecarea ei din Vien'a, amu venitu in confusiune, l'amu cetitu mai de multe ori, fôra se'lu întielegu; in fine amu lesînatu. Candu m'amu desteptatu si amu vediutu tristulu adeveru, si că ce amu perdutu eu si voi, mi s'a întunecatu lumea întregu; capulu 'mi ametiă si piciórele mi se elatineau.

In 22. Ian. a sositu trupulu ei la Elisabetopole intr'unu sicriu de arama, alu carei coperisiu e din glaja, incuiatu fiindu hermetice, din cauza că a muritu in versatu, care grassă pe atunci in Vier'a; si fiindu-că medicii cei vestiti nu iau cunoscutu bôla, ne putenduse desvolta, o a sugrumatu, si àsia a încetatu a bate cea mai nobila ânima, care a esistatu candu-va pe acestu pamentu. A moritu departe de toti aceia cari o iubeau pe ea dupa meritele ei, si pe cari ea asemenea îi iubea.

Optu dile dupa inmormentare m'am dusu in cripta, am cercetatu, mi-amu luat ultimulu adio dela ea. Era inca mai frumôsa că in diu'a inmormentarii. Dormi in pace suflete dulce, sufletu seninu, că-ci noi vomu spune din generatiune in generatiune, ca tu ai fostu martir'a familiei, pentru-că ochii tei cei frumosi, mari, inteligenti s'au stricatu, de unde si mórtea ti-a urmatu, de nenumeratele nopti fara somnu, priveghiandu si numerandu tóta resuffarea cu deosebire a copiiloru tei. Noi 'ti vomu pastră santa memori'a ta; de si trupesce te-ai departatu, in spiritu te affii între noi.

Voi fubitiloru mei copii siliti-ve se fiti in virtuti, caracteru si cultura asemenea mamei vóstre. Atunci numai veti potea fi fericiti. Cu deosebire fiti mandri de mam'a vóstra, că-ci ea a fostu o femeia, carei asemenea a rare-ori se nasce, ea a fostu o femeia,

care intrunia tôte calitatile pe cari întieptulu Will le enumera in sfatulu lui cătra fetiorulu seu, candu îi recomanda ce soçi'a se'si aléga. Éra eu me voiu încerca a me consolá cu poetulu, „de si eu in asta lume bine nu voiu avea, dar' acolo intru inaltime dóra pe vomu vedea.“

Éta ce dice Gazet'a si Federatiunea in anuntulu funebrele. — Asemenea a scrisu si Hermannstädter Zeitung.

„Iositu Sterca Siuluti, asesore la cartea judecatorésca in Sibiu, in numele seu, alu fiiloru minoreni Aureliu, Flaviu, Alexandr'a si Traianu, alu parintiloru: avocatulu provinciale Etvesiu si mam'a An'a, a fratelui dr. Etvesiu, aduce la cunosciuti'a numerosiloru sei consangeni, rudeni, amici si frati cunoscuti, cum-că consorte sa, An'a Siuluti n. Etvesiu, dupa unu morbu numai de 24 ôre a repausatu in Domnulu in diu'a de 18 Ianuariu a. e. in etate numai de 31 ani, in Vien'a. Remasitiile pamentesci ale in Domnulu adormitei se voru transporta la locul nascerei si cript'a familiei in Elisabetopole.

Repausat'a erá unu sufletu nobilu si serinu, consôrte credintiósa, mama prea-solicita, fia reveritória de parinti, sora plina de afectiuni fratiesci, consangéna si patrióta multu iubitória de natiunea romana; dupa frumós'a cultura a ânimei si distinsele ei calitati fû in adeveru unu exemplariu raru de credentia si iubire conjugale si de mama; in crescerea copiiloru nu numai cea corporale, ci si in moralitate, religiune, portarea de buna cuviintia si desvoltarea calitatiloru loru spirituali si dedarea loru la continua ocupatiune dela prim'a etate infantile, nutrindu si implantandu in peptulu loru cu unu focu raru si exaltatiune de miratu simtiementele cele mai nobili romane, cu devotamentu raru, cu tôte că nu era nascuta romana; de unde 'si castigă stim'a si iubirea romaniloru cunoscuti pe tôte locurile. Dupa-ce invetiă a scrie si ceti romanesce, a compusu mai multe piese romanesce pe piano. Multi romani voru suspiná dupa binefacatórea si ajutatórea loru in lipsa si strimtori. Imbarbată cu ambitiune pe junimea romana, că prin cultura si franchetia se desude a miscă cerulu si pamentulu, spre a inaltiă prosperitatea romanismului.

Amu auditu din rostulu eternu fericitului Mece-nate si tata adeveratu alu romanismului Alexandru Sterca-Siuluti conte de Rom'a si metropolitu, calificarea conduitei repausatei, candu in Valcele imi reflectă: Acésta este o femeia in tôte privintiele, precumu a destinatu Ddiu se fia femeia. Fia'i teriu'a usiôra si memori'a neuitata! adaugemu si noi din chorulu amiciloru familiei eminentu romane!“ (Gaz.)

„(† Necrologu) Iosifu St. Siuluti de Carpenisiu, judecatoriu la trib. distr. din Sibiu (mai înainte asesoru la tribun. urbar. in Fagarasiu) cu inim'a infranta de dorere anunția preamatur'a si neastep-tat'a mórte a junei sale soçi'e An'a nascuta Eötvös,

...se  
...care, cu ca-  
...se poté întorce în sinulu  
...si-a datu sufletulu ei celu nobile  
...a Creatorului. Mórtea ei o deplangu, din-  
preuna cu doiosulu sociu, minoreni prunci: Aureliu,  
Flaviu, Alesandrin'a si Traianu; asemenea o gelescu  
doiosii parinti: avocatulu Eötvös si mam'a An'a, pre-  
cumu si fratele ei dr. Danielu Eötvös din Elisabetopole.

Acésta nobila fiintia, de aprópe rudita cu gener.  
Clapca, br. Babartzi si multe alte familii frantasie din  
Ungari'a, de si nu era de nascere romana, au iubitu  
inse natiunea sa adoptiva cu aceeasi afectiune, cu  
care, iubiá pre sociulu seu, caruia in cursu de 12  
ani ai fericitei casatorie ii fusese deliciole vietiei con-  
jugali, fala si lumina, geniu tutelariu alu familiei,  
esemplariu de virtuti, soci'a si mam'a admirata si  
iubita nu numai de ai sei, ci de toti cunoscutii. Abié  
casatorita, puse tóta silinti'a a invetiá limb'a romana,  
pe care o vorbiá cu predilectiune si cu unu dulce ac-  
centu curatu, ce era placere a ascultá. A escelatu  
in artea musicale, vocale si instrumentale, a compusu  
mai multe piese romanesci, d. e. „Abrudan'a“ s. a.  
Au ajutat cu bani si suatu pre multi studenti lipsiti,  
si ómeni din poporu. Pentru binefaceri si amabi-  
litatea ei au fostu iubita cá un'a mama de totu po-  
porulu din pregiuru astu felu, in catu au pusu pre  
toti in uimire condolenti'a si plansetele poporului  
adunatu la scirea cea trista despre mórtea ei.

Man'a cea cruda a neinduratei morti o rapí in fló-  
rea vietiei, numerandu abia 31 de ani. Remasitiile pa-  
mentesci se voru transportá dela Vien'a in Transilvani'a  
si se voru depune spre eterna repausare in cript'a  
familiale din Elisabetopole. — Fia'i tierin'a usióra  
si memori'a neuitata!“ (Feder.)

Din famili'a Mamei vóstre, ai carei parinti  
suntu ómeni cu stare buna, intielepti si cu frie'a lui  
Dumnedieu, a fostu generalulu Ernestu Kiss, pe care  
austriacii l'au spendiuratu in 1849 in Aradu, consan-  
genu cu socra mea. Despre acesta e de insemnatu,  
cá a fostu celu mai mare cavaleriu in tóta armat'a  
austriaca. Cá colonelu la regimentulu alu 2-lea de  
husari transilvaneni mare parte romani, a imbracatu  
regimentulu intregu pe spesele sale cu uniforma a-  
nume croita pe trupulu fiesce-caruia din panura fina.  
Era imposantu, ilu admirau toti. Avereu lui candu  
s'a confiscatu s'a pretiuitu in dominie, castelle etc.  
la unusprediece milióné. Generalulu Klapka, cum-  
natu cu socrulu meu. Mam'a vóstra a fostu unica,  
care ne fiindu romana, s'a asimilatu cu natiunea ro-  
mana. In 6 luni dupa casatoria a invetiatu limb'a  
romana cu perfectiune asia, in càtu in 15. Februaru  
1861 gratulandu diu'a nascerei unchiului metropoli-  
tului, pe cum mi-a marturisitu betranulu, n'a sciutu  
ce se admire, frumseti'a scrisórei, carei asemenea de  
mana femeiesca inca nu vediuise, ori stilulu si orto-  
grafi'a corecta.

Eu amu portatu din copilaria unu diariu prea  
interesantu, care inse au peritu, si acuma me voiu  
restringe a descrie pana inca 'mi suntu in viua me-  
moria, evenimentele cari au interesu pentru famili'a  
nóstra si cari s'au petrecutu cu noi, fara a face po-  
litica.

Incepu cu anulu 1846.

In anulu acesta s'au inceputu, o nelinisece si o  
ferbere mare in muntii apuseni. Era mare temere  
de o resculare formala din partea baiasiloru, cari isi  
vedeau amenintiatu viitoriulu si esistinti'a lor, din  
causa ca au venitu la Abrudu unu domnu din Vien'a  
cu numele Hocheder, despre care se dicea cá sta  
in legatura cu tóte auctoritatile politice si finantieri  
din Vien'a. A vrutu cu totu pretiulu se cumpere  
proprietati si mine (bai), cá se se incuibe acolo. Popo-  
rulu amenintiá si injurá, cá acela care ii va vende  
mine, e tradatoriu. Dintaiu au incercatu cu tatalu-  
meu, promitiendu'i sume enorme, chiaru si pentru  
mine parasite, numai se'lu castige in partea lui; éra  
tatalu men 'ia respunsu, cá nici pentru unu milionu  
nu va vinde, „cá dintre membrii familiei nóstre nici  
odata n'au fostu venditori, cu atatu mai puçinu  
voiu fi eu.“ S'a latitu faim'a in regiunea intréga, cá  
acésta societate cu miliónéle ar fi exploatatu minele  
in Brasili'a, cu lucratori straini, din care cauza baiasii  
vechi au trebuitu se emigredie de acolo.

Pe langa tóte acestea s'au aflatu ómeni, pe cari  
i-au orbitu banii. Hochheder s'a facutu proprietariu,  
au inceputu a radicá ziduri colosale; inversiunarea  
a crescutu infricosiatu. Hochheder numai inarmatu  
si insocitu de altii se aratá pe strade; dara fiindu  
spriginitu si de politie, si-au continuatu operatiunile  
sale, pana candu poporulu inversiunatu au navalitu  
asupra zidiriloru, pe care le-au derimatu si facutu  
asemenea cu pamentulu. De atunci nu s'a mai au-  
ditu de numele lui Hochheder.

Totu in timpul acela s'a respanditu scirea si  
spaim'a peste tier'a intréga, cá in muntii apuseni se  
pregatesce a dou'a editiune a revolutiunei lui Hor'a,  
astadata prin o femeia cu numele Varga Catarina,  
despre care ungurii tienea cá ar fi magiara, din con-  
tra romanii murteni, cari o numiau de comunu  
„Dómn'a nóstra,“ dupa spus'a ei o priveau de ro-  
mana si de Dîn'a muntiloru.

Acea femeia, carea avea connexiuni cu mai  
multi advocati din Pest'a si Ungari'a, la inceputu  
sub pretestu cá vrea se apere procesele iobagiloru  
facia de domnii pamentesci, luá prin comune infor-  
matiuni, si se departá, precumu dicea ea, se confe-  
reze cu advocatii din Pest'a; peste 2—3 luni éra  
se intorná.

Tóte incercarile regimului de a pune man'a pe  
ea, au fostu desierte, pentru-cá acuma acea femeia  
ajunsese a fi tribunulu poporului. In tóte Dominecile  
tienea adunari poporali, pe cari le ánnuntiá mai inainte.  
La eaise aduná poporulu cu miile. La aceste oca-  
siuni ea nu mai cerea dela comune informatiuni, ci

le tienea cuventari, le spunea cumu dicea poporul, „cuvente dulci despre libertate;“ le dicea că Ddieu a creatu pe omu liberu si că numai tiranii l'au supusu, prin urmare, se nu mai faca robota s. a.“ Isi pôte imaginá ori cine, la ce gradu ajunsese fanatismulu poporului pentru dóm'n'a loru. Temeritatea acestei femei devenise asia de departe, in catu venea in dile de tergu la Abrudu calare pe unu calu albu, cu unu biciu (Reitpeitsche) in mana, dara nu cutediá nime-ne se se apropie de ea, de si era porunci aspre, ca ori unde se va aretá, se o arestedie. Lucrulu devenise seriosu; cà-ci cuventarile ei se latiau cá fulgerulu in tóte partile. Interventiunea cu bracia armate gubernulu nu avea curagiu se o céra, din cauza cá poporul din acei munti era cunoscutu cá ómeni cu capulu a mana, cari mai de multe ori s'au opusu la asia numitele brachia militaria; apoi agitatiunile acelei femei apucasera a lua dimensiuni prea mari. Asia dara spre a o poté aresta, auctoritatea vení la ide'a -unui planu strategicu, pe care apoi vicariulu diecesanu de atunci, mai tardiu mitropolitulu Andreiu br. de Siaguna, l'a si executatu cu multu curagiú si resignatiune.

Cu finitulu an. 1846 venindu archimandritulu vicariu Andreiu Siaguna la Abrudu, a petrecutu timpu indelungatu acolo; ospitalitatea Abrudeniloru au atrasu simpathiile óspelui catra densii. Mai alesu cu tatalu meu a legatu mare cunoscintia; dupa aceea la ocasiune data isi descoperí dorint'á sa de a vedé pe Catarina Varga si a o asculta cumu vorbesce. „Nimicu mai usioru decâtu acésta,“ fú respunsulu parintelui meu, „cà-ci densa tiene in tóte dominecile adunare de poporu, dupa-ce le publica inainte loculu adunarei. In diu'a de Apa-botéza va tiené adunarea de inaintea besericei in comun'a Isbit'a.“ Dupa acésta au intreruptu conversarea asupra acestui obiectu, si càtu a mai statu in Abrudu, n'a mai vorbitu despre Catarina Varga.

In 6/18. Ianuariu 1847 in diu'a de santa Apa-botéza vicariulu Siaguna si-a luat remasu bunu si s'a dusu din Abrudu. Abrudenii cugetau cá s'au intorsu la Sibiiu, in adeveru inse elu a mersu cu vicecomitele G. Pogány dea-dreptulu la Isbit'a, unde era poporul adunatu in mare numeru in beserica, si cari nu incapeau, in giurulu besericei. Sosinda elu acolo, poporul i-a facutu locu. Intrandu in beserica, s'a facutu sgomotu, cà-ci toti isi indreptara privirile intr'acolo, intrebându unii pe altii, cá cine sunt acei straini. Au nu vedeti, respunsera unii, cá acela cu sant'a cruce pe peptu e vladiculu nostru. Dupa-ce esira ómenii din beserica, vicariulu generalu schimbá câteva vorbe cu ómenii, apoi si cu Catarina Varga, care se aflá de fačia, apoi o luá de braçu. Atunci poporul incepú se si dica: „Uita-uita, vladic'a nostru a datu in vorbe cu dóm'n'a nóstra! Uite-uite, au luat'o de bračia! Auditi ce'i dice, „poftiti dómna in sani'a mea, mergemu cu totii la parintele; va fi timpulu prandiului, poftimu.“ Dóm'n'a dupa puçina re-

si...

ea vicecomitele cu ..... fratele meu Dionisie, pe cari anume i-a poruncit, gunga cá se'lu insotiasca in acelu voiagiu, carora numai atunci li-a descoperitu planulu ce'lu avea cu Catarina Varga, candu era se plece saniile din Isbit'a indereptu càtra Abrudu, va se dica, candu au esitu din biserica. Poporul au aplaudatu, s'a datu la o parte, a facutu locu. — Mei! dara saniile mergu cá fulgerulu, au trecut de cas'a parintelui. Uitati-ve ómeni buni, dóm'n'a nóstra s'a redicatu in sania, vrea se sara afara, vladic'a o tiene incelestata. Auditi càtu a strigatu: „Nu me lasati, fratiloru!“ Tradare! In momentul acela o resunatu din mii de guri tradare! tradare! Era o confusiune cumplita, unii au fugitu dupa arme, altii dupa calariile lor, altii pe diosu s'au aruncatu dupa sania, dara tóte in desiertu, cà-ci saniile s'au dusu cá fulgerulu, éra poporul o remasu uimitu, pareu cá s'ar fi desteptatu dintr'unu vis. Conformu planului facutu mai de inainte, in Zlatna au asteptatu alte trasuri, cu cari au dusu pe Catarina Varga in cetatea Belgradului. Intru adeveru, déca poporul infuriatu prindea atunci pe Siaguna, era se se intemple unu mare scandalu, elu o patia intocma cum a patit'o Dragosiu in 1849 in Abrudu. Poporul care in anulu urmatoriu 1848 a devenitu liberu, a pastratu dulci suveniru dómnei lor, éra arestatoriului contrariulu. In desiertu spunea poporului ori si cine, cá Catarina Varga n'au avutu influintia asupra eliberarei lor, le diceamu si eu de multe ori, elu inse nu ne credea. — Siaguna n'a a mai cercetatú acei multi clasici, pe cari in totu anulu ii cercetá calatorii din Anglia, Germania, Francia, Italia etc. Firesce, acestia venia vér'a, nu la Apa-botéza.

(Va urma).

## Documente la istori'a revolutiunei ungur. din an. 1848/9.

Correspondentie relative la luptele romaniloru din Transilvani'a cu ungurii.

(Continuare dela Nr. 1.)

Promisesemu mai demultu onorabililoru mei cetitori, cá voiu publicá nisce documente relative la lupt'a dela an. 1848/9 intre magiarii si romanii din Transilvani'a; acum veniu a implini acea promisiune, care se amenase din cauza, cá cu ocasiunea mutarii locuintei documentele aceste se mestecaseru cu cartile din biblioteca si cu ale redactiunei si nu le potui gasi pana in lun'a lui Iuliu, candu eramu in ajunulu plecarii la sesiunea soc. acad.

Le promisesemu amicului meu. A. P. I., sciindu cá se ocupa de istori'a acelu timpuri pururea memorabili, si, de un'a parte acést'a m'a retienutu de nu le-amu datu mai nainte publicitatii, éra de alta parte, cá insumi aveamu cugetulu de-a compilá un'a istorióra a revolutiunii ung. dela 1848/9 dupa inse-

mnarile, ce mi-le facusem înca de pre atunci, — dar' si osebitele ocupatiuni, cari me distrageau în mai multe laturi si asteptarea, că vre-ünulu dintre barbatii nostri, cari luasera parte activa în luptele dela 1848/9, va scrie si publică istoria acelu lupte, au fostu mai alesu caus'a, că am întârziatu cu publicarea acestoru corespondentie.

Le publicu acum, si credu că ele n'au perdutu nimica din interesulu lor; on. cetitori voru judecă: ôre dupa 26 ani plini de învătatura, schimbatau magiarii politic'a lor facia de romani? si că noi tie-nemu ôre politic'a martiriloru nostri? Învetiat'amu noi a'i urmă? Disciplinatu-ne-amu spre a operă solidari? Cu unu cuventu, progresat'au caus'a romana, sêu că au regresatu de atunci în cöce? Si déca a regresatu, ce este caus'a regresului? etc.

Aceste corespondentie sunt menite a reversă lumin'a asupr'a misiunei lui I. Dragosiu, asupr'a operatiuniloru lui Hatvani si a înlesni deslegarea enigmei: Pusu-au cursa romaniloru prin misiunea lui Dragosiu? sêu că dorinti'a de pacificatiune a guvernului revol. au fostu sincera, si că prin urmare catastrofa dela Abrudu este a se atribui numai neghiobiei lui Hatvani.

Aceste si asemenea cestiuni ceru deslegare, spre a se lamuri adeverulu istoricu palmuitu de catra cei mai multi scriitori magiari si straini, cari tractandu istoria revolutiunei ung., s'au ocupatu si de luptele romaniloru cu magiarii.

Remane că se spunu geneza acestoru corespondentie si intemplantarea, prin care eu am devenitu în posesiunea lor. Acesta va fi obiectulu unei scrieri speciale, care va cuprinde mai multe detaliiuri relative la luptele romaniloru în genere si ale celoru din muntii apuseni în specie.

Alesandru Romanu.

### *I. Domnului prefectu Avramu Iancu.*

*Libertate, ecualitate, fratieta!*

Fratiloru romani!

Ascultati cuvintele procese din adanculu sufletulu unui unguru care ve iubesc cu sinceritate, si ve voiesce binele din ânima.

Romanii si magiarii, că doue elemente isolate între atate milioane de slavi, au neaperata trebuintia de cea mai intima fratieta, că-ci asia le va fi asigurata esistinti'a; deci vendiatoriu alu natiunii sale e fia-carele sémene împarechiari, ura, si aduce versare de sange între aceste doue natiuni sorori.

Rescolarea vöstra s'au intemplat prin sumutiarea blastematei politice austriace, ce fû croita pentru a ne debilită, a ne apropiă peritiunea. Acesta e unu lucru ce nu se pöte face nefacutu, inse îndreptarea lui aterna dela voi romaniloru, de veti aretă că din voi nu a peritu inca nobilulu sufletu alu vechiloru romani, strabuniloru vostri, nici a degeneratu acelu sange intru atat'a, că se nu mai trasara în vinele vöstre la santele numiri de patria si nationalitate.

Deci rogu-ve în numele natiunii mele, că armele, cari le redicarati în contr'a nöstra, se le depuneti, au mai bine se le întörceti în contr'a inamiciloru comuni; precepteti acelu spiritu de carele e petrunsa si însufletita acum Europ'a tóta, se avemu aceiasi inimi, si că frati îmbracisiandu-ne, se gustamu dulceti'a libertatei.

Natiunea magiara ve ofere generositatea inca odata si mai pre urma, întörcându-ve, ve astepta drepturi, iubire, si ertarea patriei pentru retacirile politice, éra din contra sterpire, depopulare prin focu si feru; — deci alegeti binele de reu, si nu ve aruncati în adanculu celu întunecatü alu peritiunii, că apoi se portati blastemulu stranepotiloru.

Pre scurtu ve provocaiu; inse credu, că aceia, cari intru adeveru dorescu fericirea natiunei vöstre si întielegu pre deplinu spiritulu libertatii, — cu unu cuventu: cei ce au în ceriu unu Dumnedieu si pre pamentu un'a patria, se nu pricépa cuvintele mele, nu credu, nu e cu potintia.

Datu în Vaskóh 21 Iunin, 1849.

Iosifu Simonffy, mp.  
comendatoru de Brigada.

### *II. Domnului comandatoru de Brigada Iosifu Simonffy.*

*Libertate, ecualitate, fratieta!*

Fratiloru magiari!

Ascultati cuvintele purcese din adanculu sufletulu unui romanu sinceru.

Aceste sante principie ne desteptara din adancimea în care ne apesara varvarii sute de ani; pentru aceste amu redicatu cereri la locurile cuvenite; pentru acestea, că se nu fia necunoscute, am redicatu arme, ne-amu versatu sangele, si a ni'lu versă pentru libertate suntemu resoluti pana va mai curge sange în vinele nöstre; dea-si parerea Europ'a, judece poporale civilisate, noi ne luptamu pentru libertatea nöstra cea ôpresa de a secleloru nedreptate.

Fratiloru, crede-neti (sic) noue, că noi prea luminatu vedemu si prea solide credemu, că în aceste doue patrie sorori magiarulu de esistintia si viitoriu nu pöte vorbi fara de romanu, nici romanulu fara de magiaru. Credemu si prea luminatu vedemu, că preste noi si voi adi-mane voiesce se dea man'a unu elementu giganticu, care în scurtu tempu ne va înecă, si nu voru remané decatu urmele esistintiei nöstre.

Ambe partile vedemu, că periclulu ne amenintia inca de apröpe, si totusi nu potemu întielege, nu scimu din ce cause pism'a sêu dóra superbi'a, isi mai invertesce sabi'a între noi si voi, că nici în agonia se nu potemu vorbi de apröpe.

Noi cu dorere privimu la scen'a care s'a intemplat în asta patria, si în care si noi amu fostu siliti a luă cea mai mare parte; se credeti inse domniloru, că resculara nöstra nu s'au intemplat prin amagirea Austriei (dupa cumu d-vöstra reu sunteti

informati), ci pre noi ne au resculatu nerecunoscerea nationalitatii politice, tiraniile si varvariile feudalista si aristocratiloru Transilvani magiari, pe cari populu in asta epoca nu le-a mai potutu suferi, si cari inteliginta s'a scarbitu cu totulu; — amu fostu siliti a ridica arme, a le porta in contra aceleia, care mai de aproape ne tiranesc, si se vede a ne apesa esistinta politica, despre ce ve va certifica istoria, imputandu crim'a cui va fi dreptu.

Ne provocasi frate, in numele natiunii magiare: se depunemu armele, ma se le redicamu asupra tiraniloru si asupritoriloru comuni. Crede-ne frate, ca cu cea mai mare sfasiare a animei trebuie se marturisimu, ca noi pana acumu armele pre dreptulu le amu intrebuintiatu in contra apesatoriloru nostri; inse prin acesta marturisire nu voimu a deonestata caracterulu intregi natiunii magiare, nu, de acesta feresc Domnedieulu poporaloru! Ci voimu a ve destepta pre voi, si a ve areta, ca intre voi e vermele ce ve rode radein'a si ve sapu fundamentulu unui viitoriu, care vi-lu poteati promite eternu; in senatulu vostru s'a vetitu resbunarea intrupata, si cu sic'a Clodiana sub vestmentu isi dissipata veninulu seu, ca se nu ve poteti apropiata simpatia unui poporu dela natura compactu, spre a nu se pote nimici in momentu, dar' nici in tempu; — ca se nu ve poteti insusi sincer'a amicitia a unui poporu din sece virtuosu, dupa cumu l'ati potutu vedea si cu man'a lipita de arme, si dupa cumu vi-lu voru mai areta voue tempurile cele critice cari ne amenintia in viitoriu.

Fratiloru, spiritulu de carele e petrunsa si insulfetita Europ'a, ca unu fulgeru mai elasticu strabatula sufletulu nostru decatu la alu ori carei alte natiuni, care a mai vediutu pana acumu radiele libertatii. Libertate, ecualitate, fratie, aceste principie suntu devis'a nostra, aceste tesaurulu, si celu mai santu obiectu, pentru carele si cu care traindu suntemu gata a da man'a cu cei mai nedumeriti dusmani ai nostri si a le promite celu mai sinceru ajutoriu ce se pote astepta dela vre-unu poporu Europeanu, era de aceste principia lipsiti, cu cea mai barbatasca seriozitate suntemu resoluti dintru inceputu a ne baltui sangele pana la celu din urma romanu. Inse aceste principia le pretendemu pre temeiulu esistentiei poporaloru si nu suntemu indetulati vediendu depicte numele lor pre scrisori private, nici audiendu-li numai sonulu lor celu dulce pre la urechile nostre, ca unu echo fara de simtire.

Voi ne ambiati cu marinimitatea natiunii vostre, ne provocati la intorcere, promitiendu-ne drepturi si ertarea pecatelor politice (ataca inca nu ne poturamu, ma nici ne vomu putea convinge, ca pecatulu politicu ne-ar' ingreuiata vre-odata), era din contra, de nu vomu vre, seu mai bine dicundu, de nu ne vomu convinge — estirpatiune prin focu si feru (foculu si ferulu cu miuloca omogene le vomu pasi contra).

Noi, fratiloru! intr'ata suntemu de sinceri, in catu tote promisiunile vostre private vi le credemu;

inse dorere! cam tardiu suntu astu felu de promisiuni catra noi indreptate, dupa ce cerendu-le nu le-amu castigatu, cercandu-le nu le-amu potutu afla, dupa ce ne-amu insielatu, dupa ce preotimea si partea inteleginte s'a debilitatu nu prin arme, dupa cumu cerea legile unui resbelu uman, ci prin furci; dupa ce in poporulu nostru au apusu spiritulu amicitiei catra voi, si s'a incubatu un'a aversatiune in contra-ve, intru catu elu fara de amagirea cuiva, mai voiesce a acceptata sabia ori-carui tiranu din Europ'a de ajutoriu in contra vostra, cu cari firea ne-au asediatu intr'un'a patria, ca impreuna se asudamu cultivandu-o, impreuna se gustamu dulceti'a fructuriloru ei; dorere! ca voi, cari cu pasi gigantici credeti ca stati inaintea nostra in cultura, aceste nu le-ati prevediutu, si in locu de a ve castiga amici sinceri cu miuloca blande si dulci, ati rapitu in drept'a vostra sabia teroristica Neroniana si ati luatulu modulu pertractarii infernalulu Caligula. Totusi ve spunemu cu cea mai umana sinceritate, ca nu ar' fi tardiu a ne castiga de amici, daca ati pipai odata calea prin care se pote, daca ati documentata odata in fapta marinimitatea despre carea atata ve place a predica; inse noi spunendu adeverulu limpede, ne cam tememu a ve crede domniiloru vostre, de ore-ce practice ne-amu insielatu. — Credutu au bravii nostri barbati Buteanu si Dobra, si cadiura victime ascutisului teroristicu. Cu adeveratu ati pote voi aici a innodata escusatiunea, ca au cadiutu de furia soldatiloru, seu ca neghiobia lui Hatvani casiana acest'a; inse asta escusatiune e vana si fora de temein, de ore-ce nu Hatvani ne insiela pre noi, ci acela, intru care voi v'ati odihnitu, cui voi cu crediementu deplinu i-ati locatu fericirea vostra in mana, ca se o asiedie pre viitoriu, acela, care e capulu vostru si presieditele tiei unguresci, acela, acela vedi, ne insiela pre noi, si — acela e Ludovicu Kossuth, dupa cum poteti vede din aclusele aici / si e diametro opumnantele lui doue scrisori semnate cu literele A/ si B/, cari au inca

A/. Cunoscutu a scrisore a lui Ludovicu Kossuth catra deputatulu Ioane Dragosiu, prin care Kossuth in casu de pacifiatiune promite amnestia toturor afara de Siagun'a; — stipuleza „salvu conductu“ pentru cei ce ar' dori se marga in persona a se intielege cu guvernulu revolutionariu; (in contra acestui salvu conductu Hatvani, dupa bataia ce mancasa la Abrudu, spendiura pre Buteanu la Iosasielu, cu tote ca acesta mersese de buna voia la densulu, dechiarandu'i ca vre se marga la Kossuth pentru infiintarea pe batalione romanesce, etc. — Acestu documentu l'am vediutu (pare-mi-se litografiatu), nu sciu de se mai gasesce undeva. Publicarea lui ar' fi de mare interesu pentru istoria acelu timpu.

B/. Ordinu datu de Kossuth lui Hatvani, ca se intre in Abrudu, astatu intre sarcinele (bagagiele) lui Hatvani, cari cadiusera in man'a lui A. Iancu, dupa batalia dela Abrudu. Colonelulu Ios. Simonffy nu mi-a aretat aclusele, prin urmare eu am potutu vede acesta scrisore, esistentia ei se confirma inse prin acelu passagiu din scrisorea lui Kossuth (Nr. III.), unde din-

de a trece si printr'unu examine criticu Europeanu; acum óre nu cu dreptulu amu poté strigá cu poetulu: „Accipe nunc Danaum insidias et crimine ab uno disce omnes?“ inse noi nu voimu se facemu saltu in conchiderile nóstre, ci mai dorimu se ne convingemu din contra, ce éراسi dela voi aterna.

Pre scurtu, voimu éra a ve mai spune si eschiamamu: de aveti in ceriu unu Domnedieu si pre pamentu o patria, luati alte midiulóce de a tracta cu noi, convingeti-ve deplinu, cà intre noi si voi armele nici odata nu potu decide, inse nu intardiati, cá se nu se implínésca intru voi cuvintele scripturei „Intra-va mirele, si voi nu veti avé untu de lemnu in candelile vóstre.“

Datu in Campeni 15/27 Iuniu 1849.

Avramu Iancu, mp.

prefectu.

(Va urmă).

### Romanulu in poesi'a sa poporale.

XII. Alte produse literarie poporale din acelasi evu: colindele:

In aceeași vechime carunta, ba parte in si mai carunta se suie cu originea lor alte produse de pre campulu poesiei nóstre poporale. Aceste, cá se tacemu la estu locu despre datine, suntu mai vertosu colendele, naratiunile mitece séu povestile, descantecile si vorbele din betrani. Cele trei specii de antain, colendele, naratiunile mitice si descantecile posiedu impreuna cu datinile superstitioase si nesuperstitioase ale poprului nostru mare insemnatate acumu si din punctulu mitologiei nóstre romanesci.

sulu vorbesce despre armistitiulu cerutu de Dragosiu pre catu timpulu va durá pacificatiunea, refusatu inse de Kossuth, precum insusi marturisesce. — L. Kossuth este inca in viétia si credu, cà venindu'i aceste la cunoscintia, va spune adeverulu, daca au datu armistitiu pentru timpulu pacificatiunei, precum afirmá Dragosiu, séu cà refusandu'lu, Dragosiu s'au jocalu cu capulu seu. — Colonelulu Simonffy imi dicea, cá procedur'a n'au fostu corecta, pentru cà de si Kossuth nu se invoice la armistitiu, trebuiá a se padi regulele cuviintiei, de nu legile internationale, cá se nu se faca acte de ostilitate pre catu timpulu au duratu pertractarile de pacificatiune. — Dupa terminarea revolutiunei, petrecându eu trei septemane intre muntii apuseni, am auditu recitandu-se cuprinsulu ordinei lui Kossuth date lui Hatvani, cam in urmatorii termini: „Cu totu cà Ioane Dragosiu deputatu in diet'a tierei tractéza asupr'a pacificatiunei, Dta primindu acésta ordine, pune in miscare numai decátu ostirea dtale, intra in Abrudu si pune man'a pre corifei, éra pre cei ce voru se céra amnestia, tramite-mi'i la Debretínu.“ — Am auditu totu-odata, cà acésta ordine, d'impreuna cu mai multe documente relative la istoria revolutiunei dela 1848—9, s'ar fi tramisu dlui Ales. P. I., care adunase multu materialu spre a continuá istoria romaniloru si a serie istoria acestei revolutiuni memorabile. Eu me miru fórte, cum s'au potutu intempla, cá unu documentu de atat'a importantia, cum este pretins'a ordinatiune a lui Kossuth càtra Hatvani, au potutu se remana atat'a tempu nepublicatu. A. Romanu.

Colindele, care numire, cumu aretaramu la altu locu<sup>1)</sup>, nu se trage nici dela colo róta si Ladá, una dieitate slavica, nici dela Kolada dieitate indiana<sup>2)</sup>, ci dela serbatórea calendelor januarie la romani, cum concedu adi si cei mai mari slavisti<sup>3)</sup>, prin urmare slavii impromutara colendatulu dela noi si dela alte popóra latine. Colendele suntu óresi-cum midiu-locitórie intre vechiele credentie pagane mitologice si intre nou'a invetiatura crestinésca. De aci curios'a amestecatura a dieitatiloru etnice cu santii crestini intr'insele. Daci faptulu suprendietoriu, cà in numeroase colende romanesci dămu uneori preste cicluri intregi, au macaru preste fragmente, acusi mai mari acusi mai mici, ici mai luminóse, colo mai intunecate, de mituri eleno-latine.

Spre documentarea sentintiei nóstre se enume-ramu pre cele de cuprinsu mitologicu mai palpabile.

Colind'a intitulata „Préd'a din raiu“<sup>4)</sup> ne reproduce cumu se cade credentia celoru vechi despre Prometeu, rapitoriulu focului cerescu. Intru ins'a Michaelae arcangelulu aduce Domnului si santiloru sei scirea, cà

„San Petru a adormitu;  
Iud'a chiai'a a rapitu,  
Si in raiu cà s'a bagatu,  
Ce-a fostu bunu totu a predatu:  
Lunisiór'a, stelele,  
Diorile si radiele....,  
Tóte in iadu elu le-a bagatu  
Si raiulu l'a intunecatu,  
Si iadulu l'a luminatu....  
(Dara) Santu Elia si-a culesu  
Fulgeru, trasnetu pe alesu,  
Si indata a plecatu  
Dupa Iud'a pana-in iadu....  
Iud'a cumu-lu audia,  
Stá in locu si amortia;  
Er' Elia l'a luat, u,  
Si in féra l'a bagatu,  
Si de-unu stelpu cà l'a legatu.“

Se nu ne miramu, cà aice figurédia Iud'a in loculu lui Prometeu si Elia in loculu lui Joie tunatoriulu, de óre-ce scimu, cà si la alte popóra cu ocaziunea crestinareii acelora rol'a dieiloru si dieineloru loru paganesci se atribuí unor persoane apartienatórie ideiloru si doctrinelor crestine. De cele mai multe ori inse abia numenele se scaimbara, éra credintiele, superstitiunile, datinile etnice de mai inainte perdurara mai departe, si inca adeseori mai cà neatinse, aplecandu-se acele la Crestu, S. Maria, arcangelii Michaelae si Gabriele, santii Petru, Elia si altii. Si cumu s'ar'

<sup>1)</sup> Dr. Greg. Silasi in tractatulu „Literatur'a rom. traditiunale,” in „Transilvania“ 1875 Nr. 3—5.

<sup>2)</sup> Guil. Schmidt Das Jahr und seine Tage etc., Hermandstadt 1866 pg. 2.

<sup>3)</sup> Franz Miklosich Die Fremdwört. in den slav. Sprachen (Denkschrift. der kais. Acad. der Wiss., XV. 1867); Dr. Greg. Kreck Einleitung in die slav. Literaturgesch., Graz 1874, pg. 311.

<sup>4)</sup> At. M. Marienescu, Colende, Pesta 1859, pg. 77.

fi si potutu altu-modu, candu paganismulu erá asia de aduncu inradecinat in poporu si maguliá adese fórte multu simtinalitatea lui? Facia cu elu nou'a doctrina a evangeliului atatu de spirituale si rigeda, atatu de stoica, formá unu contrastu cu multu mai mare, decatu se fia fostu cu potentia a reinnoi prin elu numai-decatu, cá prin un'a vérge magica faci'a pamentului, a straforná deodata si a smulge din radecina stravechiale si imbetranitele credentie desierte. Ce se intemplá dara? Acea, ca apostoli si predicatorii succedenti ai evangeliului se adoperara celu pucinu a botediá crestinesce — cá se graimu estu modu, superstitiunile etnice, a le dá sensu si esplicare crestina, si asia a le micsiorá partea si iniuriint'a stricatiósa. Catu pentru colend'a din vorba, Iud'a ocupa intr'ensa loculu si functiunile lui Prometeu, rapitoriulu focului cerescu, pentru cá elu in egoismulu seu asemenea vendú si sacrificá „lumin'a lumiei.“ Éra in loculu lui Zeu tunatoriulu, carele încatusiá pre Prometeu de stanc'a Caucasului, iusioru se intielege, cumu trebui se pasiésca profetulu Elia si numai Elia, de óre-ce acumu T. V. tiene despre densu, cá fú rapitu in ceriu cu cali si pre carutia de focu; cu acésta ambla densu, dupa credinti'a Romanului, si pana in dioa de adi pe nuorii ceriului, si de acea durdue.

In colend'a „Junele si leulu“<sup>1)</sup> cela se lupta cu cеста, si invingându-lu scapa tienutulu de terórea din partea bélei selbatece, chiaru cumu i-se templá lui Ércule cu leulu nemeicu. Vinerea a esta-di e idealulu frumusetiei in intipuirea Romanului, candu in colend'a „Santa Domineca“<sup>2)</sup> pentru darulu oferitu la botediulu lui Isusu, daru „de trei flori cá si viori, ce lucescu cá nesce diori, cu carile candu intrá, curtile se luminá,“ pentru acestu daru Mam'a santa o remunera, dandu-i „se remania porurea mai mandra ca venerea,“ numai cátu venerea cá si dominec'a figurandu in limba-ne intre numirile dileloru septemanei, intre dominec'a cá serbatóre, Romanului crestinitu i se paré mai logicu si mai cuvenientiosu, a atribuí dominecei cele trei flori, va se dica trei gratie ale venerei. Si óre nu suntemu p'ací invitati si necesitati se presupunemu asisidere reminiscentie mitologice in pruncutiulu Isusu, candu cá unu Atlante pórtá „lun'a ceriului pre umerii sei.“<sup>3)</sup> In Cratiunu si Cratiúnésa, cari intocmai cá betranii Filemonu si Baucis din mitologia pre Joue, ce caletoriá pe pamentu, primescu cu bucuria in cas'a loru dieitatea intrupata?<sup>4)</sup> In Andropimu, carele candu canta din fluieru, cantu-i cá alu unui alu doile Orfeu „se aude pana in ceriu si pana la iadu, asia cátu lun'a mundra i ese in cale, sórele stá de-lu asculta, venturile tremura, muntii toti se légana, campii si valile resuna?“<sup>5)</sup> In dîniór'a, carei pentru cá se spuna santiloru loculu, unde s'a nascutu Domnulu s., i se dá „se remania totu tenerea, cá Hebe, si se stralucia

cá una stea?“<sup>1)</sup> In casatoriulu, carele ascépta pre Ddieu scoboritu din ceriu cu s. Petru sotiuulu seu, intocmai cumu fú asceptatu si primitu in metamorfosile lui Ovidiu Jone cu sotiuulu seu Mercuriu?<sup>2)</sup> In colind'a intitulata „Léganulu,“ carea cetindu-o, vrendu nevrendu ne aducemu amente de acea din multele aventure amórose ale lui Joue, candu amórandu-se de Europ'a, fi'a regelui Agenonu, se preface in tauru si asia o rapí si duse preste mare?<sup>3)</sup> Dara se audimu câteva pasagie din ea:

„Vine marea cátu de mare,  
De imflata margini n'are:  
Tiernurile batu cá muntii,  
Éra vopii batu cá nuorii.  
Dara und'a ce aduce?  
Lucru mundru, ce straluce:  
Leganioru topitu de auru,  
Ce mi-lu pórtá 'n capu unu tauru,  
Ce-i cu córne argintite . . .  
Dara 'n léganu cine siede?  
Cá o dîna cá se vede!  
Siede-mi An'a frumosióra,  
Cá pe ceriu o stelisióra . . .  
Versulu ei in nuori s'ascunde,  
Nime 'n lume n'o aude;  
Dar' o aude unu mirisioru. . . .“

Nu numai inse diei si dieine singurite si fapte de ale loru reamentiesce poporulu romanu in colindele sale, ci pastrá memori'a chiaru si a consiliului universitatei dieiloru din Olimpu. E supriindietoriu cu adevveratu in multe colinde si legende poporali de ale nóstre, cá santii, in frunte cu Ioane Botediatoriulu, esista cá inainte de Crestu in cete intregi. In colind'a „Santii si dîn'a“<sup>4)</sup> densii „sub celu rosiu resaritu“ facu mare fremetu, cá-ci nu vediú nici unulu din eli pre fiulu s. si nu sciú unde s'a nascutu, pana nu le spune un'a dîna frumósa, carei cá recompensa i dau se remania pururea tenera; in „Santii si s. Ioane.“<sup>5)</sup> eli tienu consiliu „susu in pórt'a ceriului, la fontau'a sórelui,“ éra in „Préd'a din raiu.“<sup>6)</sup> Ddieu conversédia cu santii pe muntele Galilei. Cine nu vede in aceste si asemeni cunoscutulu svatu alu dieiloru, ce se tienea la resaritu pre muntii sacri ai mitologiei eleno-latine, alesu pre Olimpu cu isvorulu Perideloru? Dá, romanulu nostru si adi si-intipuesce raiulu locatu „la celu rosiu resaritu,“ care regiune a lumiei si dupa credinti'a romaniloru cá si a eliloru vechi cadiuse parte lui Ioue la impartirea lumiei intre fiii lui Saturnu; si precumu raiulu celoru doue popóra clasice ale anticitatei se credea a fi pe unu munte, pe muntele Olimpu, asia crede si romanulu dacianu, candu in cantecele, superstitiunile, datinele sale repetiesce de una miia si un'a de ori „pe unu pitioru de plaiu, pe-o gura de raiu.“<sup>7)</sup> Ci conceptulu raiului s'ar poté inca intarí, cá e dupa idee mai generali, dara iadulu? Candu audi pre romanulu din poporu colindandu si colind'a „Iadulu,“<sup>8)</sup> stai uimitu

<sup>1-5)</sup> At. M. Marienescu. Colinde, pag. 135, 35, 43/22. Balade pag. 54.

<sup>1-6)</sup> A. M. Marienescu. Colinde, p. 14, 60, 127, 14, 17, 77.

<sup>7-8)</sup> A. M. Marienescu. Colinde, p. 84, 87.

de celea ce audi din gur'a lui, cari pestrecu posibilea cunoscintia a unui omu neinvetiadu despre lucruri mitologice antice de două mii si mai bine de ani. In colind'a romana iadulu stă din una aduncime sêu abisu, din una pescera, padîta de balauri, sierpi, fiere selbatice, buna ôra cumu eră si fiintiele rele, Furiile, Harpiele, Lamiele, Gorgônele, Sfîncsul, Chimer'a si alte monstruositati din Hades; elu se crede situatu la apusu, remarcabile coincidentia cu imperati'a lui Plutone dieulu infernului, carui la impartirea lumii cu fratii sei saturnini i obvenise partea apusana; in giurulul iadului colindei esista mare si muntii vomu focu, cea ce ne rechiamo in memoria muntele vulcanicu, Etn'a si insul'a Sicili'a impresorata de nulede marei, unde Plutone avu dupa mitologia chiaru si aventur'a sa amorôsa cu rapirea Proserpinei; că se tacemu de numirea iadu provenitôria evidente din „hades,” cumu si de „tartaru” (tartarus), pastratu de poporul nostru pana in dio'a de astadi in dical'a „dute in tartanu” (nu in tataru, precumu nu se dice „dute in magiaru, germanu, slavu scl.).

Repetimu, că in tôte colindele citate pana acumu elementulu crestinescu aparendu amestecatu intru unu modu curiosu cu celu paganu, din caus'a acêsta datulu originei loru in respectu materiale credemu a-lu poté pune in cele patru secle de antaiu ale erei crestine, in tempulu, candu decureă lupt'a intre respingerea ideelor antice paganesce din convictiunea religiunaria a romaniloru că si a altoru popôra si intre inlocuirea loru cu idee evăgelice. In respectu materiale, disemu, pentru că ce privesce form'a esterna a acelu colende, precumu limb'a, versificatiunea scl., de sine se întielege, că acea cu desvoltarea sucesiva a natiunei si limbei nôstre in decursulu timpuriloru se schimbă neîncetatu. Totu asia de vechie sunt acele trei patru colende, in cari serbatôrea cratiunului se concepe dupa idee si privintie inca si mai vechie, dupa oserbatiunile ômeniloru primitivi facute despre fenomenele din natura: se concepe, cumu arataramu si la altu loc<sup>1)</sup>, că reintôrcerea caldurei sôrelui aducătorie de dulceă primavéra si véra cu suavele sale flori si cu cantaretiele selbeloru inverdite, precumu in „Florile dalbe”<sup>2)</sup> că renascerea sôrelui fisicu cu turm'a sa de stele stralucitôrie pe cerulu serinu de primavéra si véra, sêu cumu canta colend'a „Plôia cu focu.”<sup>3)</sup>

„Coborita coboritu  
De mai susu, din resaritu  
Ddieu din ceriu pe scări,  
Pe miruri, pe luminări.  
Cu-o turma de oi domnesce, . . .  
Si o pasce in serinu  
Si-o adapa in nuoru linu. . . .”

In legatura cu aceste sunt inca cele vreo doue colende romane, in cari e vorba de venatori si venatôrie selbatice, sub cari, cumu ne arêta si mitologi'a altoru poporatiuni indo-europene, alesu inse a germaniloru, si-întipuiă ômenii stravechimei fenomenulu fugei nuoriloru pe ceriu, că a totu atâti cerbi persecutati de venatori, cu ocasiunea infricosiatelu orcane de pre tempulu solstitiului de érna; in atari deci éراسi se serbédia punctulu verticale de érna alu sôrelui, renascerea sôrelui neinvinsu de gerulu si vijelielu ernei; celu pucinu fôra vre una fortiare s'ar poté splică asia colind'a „Venatorii lui Cratiunu,” ce canta:

„Susu la codrulu inverditu  
Venatori de-ai lui Cratiunu  
Se venedie toti se punu.  
Unu cerbu ruge, altulu muge,  
Unulu p'altulu vre s'alunge.  
Eli venara truda-amara,  
Lunga catu o di de véra. . . .”

Aceste cate tôte le-amu poté cuprinde in prim'a clase, clasa mitologica, a colendelu nôstre. Mai avemu apoi colende de cuprinsu p'aci puru si curatu biblicu, fôra ingredientie mai palpabili mitologice. Pe faci'a loru cu tôte aceste ochiulu scrutatoriu descopere fôra mare dificultate trasurile vechimei, de si nu ale unei vechimi asia de inalte, că a celoru din clasa precedente. Ceti'a superstitiunei etnice incetu pe incetu se subtiia si sôrele credintiei crestine începû a-si reversă radiele sale binefacătorie preste romanii din tôte anghiurile Daciei; in consecentia imnii de la serbatôrea colendelu romane, acumu a cratiunului crestinescu, incepura a fi compusi pe temeiu si in sensu biblicu mai eschisivu, una procedura acest'a, carea se urmă pana si in dilele nôstre de unu Marienescu, Hintiescu<sup>1)</sup> si poté si de alti numiti si necunoscuti. Éra motivulu acestoru se luă nu numai din T. N., ci a ôrea si din celu V., si nu numai dela nascerea lui Isusu, ci si dela alte evenimente narate in scriptura. Asia colend'a „Paseruic'a”<sup>2)</sup> aretandu-ne pre s. Mari'a straformata in pasere, care cu voi'a lui Ddieu mesurandu pamentulu, formédia muntii si valile, mena sôrele in susu, éra lun'a la apusu si printre ele stélele mai menunte, alude apriatu la spiretulu s., ce la facerea lumii plană preste ape, si in legea N. se areta la Iordanu in chipu de porumbu, cumu si la întieptiunea eterna a lui Ddieu, prin care dupa T. V. creatoriulu despusu muntii si valile si preste totu ordinea admirabile in universu.<sup>3)</sup> Colend'a „Antaietatea lui Christosu”<sup>4)</sup> pertracta cunoscut'a marturare a apostolului Petru

<sup>1)</sup> Dr. Greg. Silasi. Literatur'a romana traditiunale, in „Transilvania” 1875 Nr. 3—5.

<sup>2)</sup> V. Alesandri. Poes. popor. a Rom. p. 394.

<sup>3)</sup> A. M. Marienescu. colende p. 47, 26.

<sup>1)</sup> A. M. Marienescu. Stéo'a magiloru, Baseric'a alba. 1875. I. C. Hintiescu. Cantece de Erodi. Brasiovu, 1877.

<sup>2)</sup> A. M. Marienescu. Colende, p. 31.

<sup>3)</sup> Proverb. lui Solomonu, 3, 3—13.

<sup>4)</sup> A. M. Marienescu. Colende, p. 68, 71, 49, 6, 149, 152.

despre ddieirea lui Is. Christosu, „Chiaile raiului“<sup>1)</sup> remuneratiunea lui Petru, pentru acea marturie, „Iud'a“<sup>2)</sup> tradarea acestui patrata asupra invetiatiului-seu si crucefigerea, „Regii si stéoa“<sup>3)</sup> templarea celoru trei magi dela nascerea mantuatoriului si uciderea prunciloru prin Erode scl.

Una clase destulu de numerosa de colende o formédia clasa colendeloru lumesci. Obiectulu loru e curatu lumescu; nici alte lucruri din cuprinsulu relegei nu affi intr'ensele, singuru refrenulu invocatoriului seu inchinatoriu indatinatu a se repeti la colende dupa fia-care versu, e legamentulu, ce le léga de cét'a colendeloru. Pentru esemplu in colendele lumesci „Avuti'a boierului“<sup>4)</sup> si „Visulu boierului“<sup>5)</sup> se enara fapte laudatórie de virtutea binefacerei si liberalitatei, in „Mintiun'a si adeverulu“<sup>6)</sup> una fapta procésa din amóre si jalusia; in „Sioimulu“<sup>7)</sup> una nevést'a lauda eroismulu barbatu-so, carele „fú se sierbésca óstea romanésca in tiér'a lesiésca, cá se o prapadésca;“ in „Trei jocuri“<sup>8)</sup> moldaveanulu, ardelénulu si munténulu si lauda pe intrecute calitatile eminenti ale patriei loru particulari, si asia mai încolo.

Ce suntu colendele acestei clasi? Invederatu suntu si ele niste poeme epice, nisce balade, cá si colendele biblice si mítologice. Nune inse preste acea ne vine a asemena, de nu tóte, celu puçinu colendele nóstre lumesci mai deaprópe cu aceli imni sacri ali romaniloru antici, cari la densii se cantá intru onórea dieiloru, uneori si in temple publice cu companiare de fluieru si alte instrumente musicale, mai vertosu inse in cercuri si la ceremonie private ale consangeniloru si familieloru, intru onórea dieitiloru gentilitie seu familiari, cumu erá pentru famili'a Pinariloru si Potitiiloru Ercule, pentru a Claudiiloru diein'a buna, pentru a Juliiloru Venerea, pentru ale altor'a alti diei si dieine. In aceste adeca asisidere, pre langa invocarea dieitatei respective au inchinarea imnului in onórea ei, se numea membrii mai ilustrii ai familiei seu gentei, si se enumerá faptele loru stralucite facute óresicumu sub padi'a si cu spriginirea acelei dieitati.<sup>9)</sup> Si ce alt'a e in colendele nóstre enararea cutarui faptu patratu de cutare si cutare, éra pre langa ast'a necontentit'a invocatiune „hoi Leriule Leriule,“ „hoi Lerumi Dómné,“ „hoi Leru-mi Leru-mi,“ „hoi Lero-mi Dómné hoi,“ „Malina Malinióra,“ „Petre Petrelío,“ „Lerficutia cu ochi mundri,“ „Florile dalbe“ scl.? Ce alt'a diversele refrenuri inchinatórie, precumu „Domnului Reliu Dómné,“ „Lerui Domnu Dómné,“ „Dlui Dómné, Dómnéi Dómné,“ „Mirelui bunu, Miresei bune,“ „Junelui, juniloru buni,“ si alte asemeni eschiamatiuni? Cu adeveratu, asemnatarea ni se pare batetória la ochi. Copilasii romani

in aceste colinde intóna unu canteclu, ce chiaru cadra si se nimeresce la referentiele familiei respective, dupa cumu dens'a e binefacatória ori liberale, ori cu fii si fice de insuratu si maritatu, ori in renume de alte virtuti, si pe fiacare pasu si versu invóca laudandu cutare dieitate ori cutare santu („Leru-mi Dómné, Petre Petrelío.“) Dara tempulu decuretoriu intunerecandu in mintea si preceperea poporului din ce in ce mai multu insemnatatea ataroru invocatiuni si datine, in locu-le poporulu, nesuitoriu si elu dupa totu mai multa lumina, incepú a invocá pe cutare membru alu familiei destintu prin vreun'a calitate („Malina Malinióra,“ „Lerficutia cu ochi mandri,“) seu a dedicá aceluasi colend'a („Mirelui bunu,“ „Miresei bune,“ „Juniloru buni.“) Chiaru acésta impregiurare inse, in legatura cu resunetele mítologice si anticarie din aceste, cá si din alte colende, ne este unu documentu mai multu despre inalt'a vechime a originei loru.

(Va urmă).

## BIBLIOGRAFIA.

DISCURSU INTRODUCATIVU, cetitu in aul'a universitatiei din Iasi la 26 Oct. 1876, cu ocasiunea solemnitatiei aniversali pentru fondarea si deschiderea acestei universitati de Petru Suciu, doctoru in legi, profesorulu de dreptulu romanu si rectorulu universitatiei. Iassi 1876.

BISERIC'A si SCÓL'A. Discursulu pronuntiatu in siedinti' camerei dela 14 Ianuáriu cu ocasiunea luarei in consideratiune a bugetului ministeriului culteloru si instructiunei publice, de Vas. Alesandrescu-Urechia. Bucuresci 1877.

URARE adresata cu ocasiunea anului nou 1877 Domnului Ionu C. Brateanu, presiedinte alu consiliului de ministrii si ministru de finançe. Braila.

LES FORCES PRODUCTIVES DELA ROUMANIE d'après le livre de M. Aureliano par M. Lesage. Extrait du Journal des Économistes Numéro d'Avril 1876. Paris librairie de Guillaumin & Comp., éditeurs du Journal des Economistes, des Economistes et Publicistes contemporains, de la Bibliothèque des sciences morales et politiques, du Dictionnaire de l'Economie politique, du Dictionnaire du Commerce et de la Navigation etc., etc.

Dela Aradu primiramu: BISERIC'A si SCÓL'A. Fóia bisericésca, scolastica, literaria si economica. Ese odata in septemana: Duminec'a. Pretiulu abonamentului: pentru Austro-Ungari'a pe anu 5 fl., pe ½ anu 2 fl. 50 cr. Pentru Romani'a si strainetate pe anu 7 fl., pe ½ anu 3 fl. 50 cr. Pretiulu inseratiuniloru: pentru publicatiunile de trei ori ce contienu cam 150 cuvinte 3 fl., pana la 200 cuvinte 4 fl. si mai susu 5 fl. v. a. Corespondintiele se se

<sup>1-5)</sup> A. M. Marienescu. Colende, pag. 68, 71, 49, 6, 149, 152.

<sup>6-8)</sup> At. M. Marienescu. Colende, pag. 133, 130, 116.

<sup>9)</sup> G. Corseu o. c., pag. 102.

adreseze redactiunei dela „Biserica si Scol'a" in Aradu, la institutul pedagogicu-teologicu, era banii la secretariatul consistoriului romanu ortodoxu din Aradu.

Invitare de prenumeratiune la „Biserica si Scol'a," foia bisericesca, scolastica, literaria si economica. Conditunile de prenumeratiune sunt cele mai susu amintite. — Rugamu pre cei ce dorescu a prenumera foia noastra, ca se grabesca cu insinuarea abonamentelor, pentru ca se ne scimu orientu cu tiparirea esemplarielor. Dela Nr. viitoriu foia se va speda numai la prenumeranti. Redactiunea.

**LECTORULU ROMANU.** Foitia pentru toti. Diurnalulu „Lectorulu Romanu" apare la 10, 20 si la finele fiecarei luni. — Abonamentele se facu in Botosiani la imprimeria Adrianu; in districte pe la corespondenti. — Pretiulu pe anu 10 lei, siese luni 6 lei. — Abonamentele incepu cu Nr. 1 si 19. — Anuntiurile 30 bani lini'a. — Scrisori nefrancate se refusa. — Redactoriu-proprietariu I. G. Chernbach.

Din Indicele bibliograficu alu dlui G. Popu compusu pe 3 ani, din 484 numere anuntiatu in Nr. trecut, adaogemu aici urmatoarele din **Introductiune**:

Simtindu-se necesitatea unui Cursu de literatur'a romana, ba acest'a fiindu prevediutu chiaru si in noua programa a onor. minist. alu instructiunei publice, amu prelucratu cu mare diligentia unu asemenea cursu, dara pe care deo-camdata midiulocale nu mi permitu a'lu da publicitatiei, deci pana la alte tempuri mai bune dau in manile stimab. publicu cetitoriu opuscululu de facia, care contine notiile despre misicarea literara in tierile romane in cursulu aniloru 1874, 1875 si 1876. Sciu ca acestu opusculu nu va fi tocmai completu, dara care totusi speru a se putea folosi cu succesu de catra fia-care amatoriu de literatur'a nationala. L'amu precedatu de schitiile biografice ale literatiloru romani din Macedoni'a atatu de pucinu cunoscuti nu numai literatiloru din Bucovina, Transilvania si Ungaria, ci chiaru si literatiloru din Romania libera. Amu intretiesutu ici coala in acestu opusculu si unele scrieri straine, si mai alesu pe acelea cari se referescu mai de aproape la studiulu istoriei, limbei si literaturii nostre. Sperandu totu-odata a face unu servitiu tuturor barbatiloru de litere, notezu aci in estrasu si principalele scrieri, in cari se afla depusu materialulu pentru unu Cursu completu de istoria literaturii romane.

## ANUNTIU.

Au esitu de sub tipariu si se afla depuse la cassariulu societatii academice romane, d. Adamescu, Bucuresti, locariulu academiei, urmatoarele carti:

*Dictionariulu limbei romane*, doue tomuri de 184 1/2

cole. Pretiulu prenumeratiunei pentru dictionariulu intregu 40 lei noui; dupa esirea completa din tipariu, pentru cumperatori, 60 lei noui.

*Gramatic'a limbei romane*, partea analitica, de Timoteiu Cipariu. Pretiulu 5 lei noui.

*Operele lui Corneliu Tacitu*, traduse de Gabrielu Munteanu. Pretiulu 6 lei noui.

*Comentariile lui Iuliu Cesare*, de belulu galicu, traduse de C. Copacineanu. Pretiulu 2 lei noui.

*Comentariile lui Iuliu Cesare*, de belulu civile, traduse, de J. F. Caianu, suntu sub presa. Pretiulu prenumeratiunei 2 lei noui.

*Operele lui C. Crispus Sallustiu*, Catilin'a si Iugur'a, traduse de Demetriu T. Dobrescu. Pretiulu 2 lei noui.

*Descriptio Moldaviae*, de principele Demetriu Cantemiru, in limb'a originale latina, cu chart'a Moldaviei si cu unu fac-simile alu autoriului. Pretiulu 4 lei noui.

*Descrierea Moldaviei*, de principele Demetriu Cantemiru, tradusa dupa textulu originale, cu chart'a Moldovei si cu unu fac-simile alu autoriului. Pretiulu 4 lei noui.

*Analile societatei academice romane*, tom. I., coprendu desbaterile si lucrarile societatei in sesiunile aniloru 1867, 1868 si 1869. Pretiulu 4 lei noui.

*Analile societatei academice romane*, tom. II., coprendu vietia, operele si ideile lui Georgiu Sincai, de A. Papiu Ilarianu. Pretiulu 2 lei noui.

*Analile societatei academice romane*, tom. III., coprendu desbaterile si lucrarile societatei in sesiunea anului 1870, si unu studiu asupr'a poetului A. Doinici. de G. Sionu, apoi actele de donatiune ale lui Zappa si Al. Cuza. Pretiulu 2 lei noui.

*Analile societatei academice romane*, tom. IV., coprendu desbaterile si lucrarile societatei din sesiunea anului 1871, si unu studiu asupr'a vietii lui Georgiu Lazaru, cu un'a effigie a acestui romanu nemuritoriu, de P. Poenariu. Pretiulu 2,50.

*Analile societatei academice romane*, tom. V., sectiunea I., coprendu desbaterile societatei din sesiunea anului 1872; sectiunea II. coprinde unu studiu despre incercarile facute pentru desvoltarea sciintieloru naturali in Romania, de dr. Anastasiu Fetu, si unu studiu asupr'a teoriiloru lui Darwin, de G. Baritiu. Pretiulu 3 lei noui.

*Analile societatei academice romane*, tom. VI., coprendu desbaterile societatei din sesiunea anului 1873, si unu studiu asupr'a campaniei din anulu 1444, batalia dela Varna, de G. Baritiu. Pretiulu 1 leu nou.

*Analile societatei academice romane*, tom. VII. coprendu desbaterile societatei din sesiunea anului 1874, si unu memoriu asupr'a portretelor domniloru romani, de Demetriu Sturdza, apoi fragmente din istoria regimentului II. romanescu marginariu din Transilvania, de G. Baritiu. Pretiulu 3 lei noui.